

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institutiones Morales

In Quibus Vnivers[a]e Quaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1612

9 Qua in re, tanquam in obiecta materia, iustitia versetur.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14014

S. Thom. loco citato solum significavit, eum, qui vendit rem carius quam valeat, simpliciter facere iniustum, quia simpliciter vult eam vendere, sed emptorem, eam ratione, qua vult eam vendere, iniustum non pati, sed quia ratione ex causa, & necessitate vult, iniustum pati. Ita etiam pueri multa patiuntur sibi noxia volentes. Aegrii item, sed non omnino & simpliciter suam voluntatis compotes. Tyranni quoque qui Martyres torquebant, & necabant, simpliciter iniustum faciebant, & Martyres iniustum patiebantur, quia etiam pro Christo, pro Fide, pro Religione tormenta sustinebant, nolebant tamen, ut Tyranni inique facerent.

*Qua in re, tanquam in objecta materia,
Iustitia versetur.*

CAP. IX.

Primo queritur, An sit proprium Iustitiae circa actiones versari, An vero veretur etiam circa actiones animi affectiones, quae passionibus appellantur. Sanctus Thomas in 2. 2. q. 58. ar. 6. q. 2. q. 4. do. art. 2. q. 3. docet, Iustitiam esse circa operationes sive actiones: alias vero virtutes circa animi affectiones, sive perturbaciones, sicut etiam Ricardus in 3. Dist. 33. art. 9. 3. Hoc vero ita probant, ac firmiter, quia fortitudo est moderata & temperate timores & audacias: Temperantiae vero cohibere cupiditates, & oblectationes. Unde fortis, sedatis repressisque timoribus, & audacis pericula suscipit, aggreditur, expectat, sustinet, sicut oportet. Temperans vero compressis, ac domitis cupiditatibus, & oblectationibus, temperanter agit, Iustitiae autem est, distribuere bona pro meritis cuiusque, punire peccata pro debito delicti, tribuere cuique quod suum est, non vero aliquo animi affectus coercere: quia ceterae virtutes illos refrenant. Porro Buridanus lib. 3. Ethicor. quest. 1. q. 2. q. 2. g. 2. & Martinus quest. de Fortitudine. An. 2. in Tractat. 3. Moral. cap. 5. affirmant omnem virtutem generatim versari circa animi perturbaciones, quas moderatur, & temperat. Quam sententiam illi confirmare nituntur multiplex argumentum. Primum, quia Aristoteles 2. Ethic. cap. 3. Omnis, inquit, virtus moralis versatur circa oblectationes, & tristitias. Deinde, Iustitia combet quosdam animi perturbaciones, quas Fortitudo, & Temperantia non cohibent, veluti amorem, desiderium, & cupiditatem lucri sive pecuniae, & delectationem ex lucro provenientem, & tristitiam ex iactura lucri: his enim affectibus nondum repressis, difficilis est bona voluntatis electio in distributionibus pecuniarum, & in restitutionibus. Docent praeterea iidem Auctores, omnem virtutem, etiam Fortitudinem, & Temperantiam esse circa actiones, & non solum circa affectus animi, quia Aristoteles lib. 3. Ethicor. cap. 4. ait, virtus potius est bene agere, & operari, quam bene pati, aut turpe non agere. Deinde virtus est bonum eligere; item sobrietas, & castitas vivere, fortiter punire: at electio est actio, ergo omnis virtus est circa actiones.

In hac controversia immerito Buridanus, Martinus & Almainus a Sancti Thomae doctrina recedunt: cum revera hac in parte, eadem sit Aristotelis sententia, quam sanctus Thomas tradit. Nam Aristoteles perspicue docuit, Fortitudinem, & Temperantiam circa affectus animi versari: Iustitiam circa actiones. Sciendum autem est, actiones in praesenti dici, externas operationes; non internas, cuiusmodi sunt electiones, intentiones, voluntates, proposita mentis. Actiones itaque sunt, distribuere praemia, bona communia inter multos dividere, vindicare, vel punire delicta, alienum restituere, tribuere singulis quod suum est. Praeterea, affectus animi quamvis multi sint, reducuntur ad quaedam capita praecipua, nempe ad amorem, cupiditatem, metum, dolorem, delectationem, desiderium, tristitiam, tales autem affectus ex rebus ipsis bonis, vel malis cognitione perceptis proficiuntur.

Ex his facile est aduersariorum argumenta dissolvere. Nam fatemur quidem cum Aristotele, virtutis esse bene

agere & operari, quia eius est bonum velle, statuerere, intendere, eligere. sed quando Iustitia dicitur circa actiones versari, actiones intelliguntur externae, non internae voluntatis, & mentis. Et cum aduersarij dicunt: Etiam Fortitudinis, & Temperantiae sunt actiones externae, quia fortis pericula subit, arma tractat, ut bella gerat; Temperans vero ebum capit & potum sicut oportet. Respondet, Iustitiam esse proximè circa actiones externas: Fortitudinem vero, & Temperantiam remotè, non proximè, quia tales virtutes proximè temperant, & moderantur affectus, & deinde voluntas eligit bonum, & vitium ipse homo exequitur, & odit virtutis opus, & officium. Ad aliud quod obijciunt ex Philosopho dicente; omnem virtutem moris esse circa tristitias & delectationes. Respondet, sensum Aristotelis esse, hominem virtutem bonum eligere, & malum respicere. In eligendo bono delectatio est; in patiendo malo tristitia, & dolor: hominis igitur est ob virtutem quam habet, delectari de bono quod eligit, tritari ob malum quod pati & sustinere compellitur. Ad vitium, respondeo, cupiditatem & amorem pecuniae & lucri, & delectationem ex lucro provenientem, dolorem quoque & tristitiam, qui oriuntur ex amissa pecunia, satis per Temperantiam virtutem posse reprimi & cohiberi: Metu vero sive timore amittendi lucrum, per ipsam Fortitudinem represso: & cupiditate lucri per Temperantiam sedata, & cupiditate alieni debitam tribui sicut oportet.

Secundò queritur, In qua animi facultate Iustitia inherat: Sanctus Thomas 2. 2. quest. 56. art. 4. 3. q. 2. 2. quest. 58. artic. 4. docet, Iustitiam in voluntate esse ponendam, Fortitudinem vero & Temperantiam in appetitu sensu: quia Fortitudo, inquit, & Temperantia sunt ad refrenandos affectus animi, at tales affectus dominantur in appetitu sensu, ergo in eo Fortitudo & Temperantia collocantur. Nec tunc in voluntate Fortitudo vel Temperantia, quia tales virtutes non tendunt in bonum alienum, sed in bonum nostrum: voluntas autem in proprio bono eligendo difficultatem non patitur, nisi quando in appetitu sensu dominantur affectus: his ergo repressis ac domitis, nulla praeterea virtutis opus habet voluntas ad proprium bonum eligendum. At vero quia Iustitiae non est compellere ac refrenare villos animi motus, ideo in appetitu sensu locum non habet, sed in voluntate, quia sedatis omnibus animi affectibus, adhuc voluntas difficultate retardatur, nec facile fertur ad alienum bonum, ac propterea opus habet virtute, qua se reuera ad bonum alienum. Hanc Sancti Thomae sententiam, communem vocat Durandus in 3. Dist. 33. q. 4. At S. Bonaventura in eodem lib. q. Dist. art. 1. q. 1. Henricus Quodlib. 4. q. 22. Scotus quoque eod. lib. q. Dist. q. 1. Occ. in 4. quest. 10. Gabriel eod. lib. q. Dist. quest. 1. ar. 2. con. lu. 3. q. 4. Nauior in 3. Dist. 36. quest. 1. q. 2. Almainus in Morali. Tractat. 3. cap. 6. Buridanus lib. 2. Ethicor. cap. 22. duplices habitus morales esse restantur, quosdam quidem in appetitu sensu ad coercendos affectus, alios in voluntate ad bonum eligendum: habitus vero in appetitu sensu constitutos cernent non esse per se virtutes, quia non sunt ad eligendum bonum, sed ad refrenandas animi perturbaciones: & virtus est, quae bonum eligitur. Habitus vero, qui in voluntate ponuntur, dicunt esse proprie, & simpliciter virtutes. Unde quos habitus Fortitudinis, & duos Temperantiae, duos item Iustitiae constitunt, quia in appetitu sensu sunt cupiditates pecuniae, vel lucri, quas necesse est, ut quidam habitus Iustitiae moderetur. Secundum hanc sententiam virtus moralis non est simplex habitus, sed duplex, unus in appetitu sensu, alter in voluntate.

Sed probabilior est opinio S. Thomae, quia Fortitudine, & Temperantia, & aliis virtutibus, quae sub his tanquam speciebus continentur, omnes perturbaciones animi reprimuntur, & ideo habitus Iustitiae opus non est, qui pecuniae cupiditates moderetur, ac temperet. Nam si unus homo fortis sit, & temperans, eo ipso innocenti, & ret affectibus pecuniae, vel lucri, contra vero, si quis iustus quidem fuerit, non tamen temperans, cupiditatibus vincitur.

Si fortis non sit, timore vel audacia huc, vel illuc trahitur ad id, quod non decet. Superatis verò & dominis affectibus animi, difficultas in voluntate non est in eligendo bono fortitudinis, vel temperantiae, ac propterea non eget voluntas habitu ad difficultates pervincendas: nam suapte natura facile ad suum bonum fertur, non ad bonum alterius. Vnde Aristoteles *lib. 1. Ethicor. cap. 13.* ait, fortitudinem, & temperantiam esse partium irrationalis: quod de Iustitia Philosophus non dixit. Ergo hæc duæ virtutes, Fortitudo, & Temperantia solum sunt in appetitu sensus. Certe Aristoteles *eo loco*, appetitum irrationalem non intelligit voluntatem; hæc enim sequitur rationem docentem, & dirigentem: sed appetitum sensus, qui sensu ducitur, non ratione, nisi cum pareat voluntati. Dices, Intellectus quamvis sit naturaliter propensus ad verum, eget tamen habitibus disciplinarum & artium. Quibus facile & promptè verum percipiat, & amplectatur. Ergo & quamvis voluntas suâ sponte, & natura feratur ad proprium bonum, indiget nihilominus habitibus virtutum, quibus facile, & promptè bonum honestum eligat. Respondet, bonum Fortitudinis, & Temperantiae, esse bonum nostrum, ut quisque suâ sponte complectatur suum proprium bonum, nisi aliquo affectu animi retardetur, & impediatur: sed quæ suâ sponte tendunt ad aliquid, non egent habitibus, quibus ad id nullâ difficultate sese conferant: nec est in intellectu, qui ut cognoscit verum, indiget primùm specie, quæ veri imaginem referat, ac proinde intellectus patiens non facit, aut cognoscit speciem, sed medio intellectu agente accipit impressam à re obiecta: deinde verò perficitur habitibus disciplinarum & artium, quibus iudicat, & discernit verum, quod est speculationis actionisve.

Tertio quaeritur, An medium, quod vocant iustitiam, sit medium rei, an rationis? S. Thomas *2. 2. quest. 58. art. 10.* docet, mediocritatem aliarum virtutum, nimirum Fortitudinis, & Temperantiae, esse mediocritatem rationis, ac medium iustitiae, esse medium rei. Medium rationis intelligit Sanctus Doctor id, quod ratio præscribit secundum prudentiam, habitâ ratione personæ nostræ. v. g. Temperans eligit in cibo & potu quandam mediocritatem, ea verò mediocritas dicitur rationis, non rei, quia non semper est eadem: nam quod vno tempore satis est nobis ex cibo, & potu, alio tempore non sufficit. Item: Quod vni homini ad cibum, & potum sufficit iuxta prudentiæ præscriptum, alteri satis non est. Ergo qui in vno homine nimis cibus, & potus est, in alio est modicus. Quare mediocritas, in qua Temperantia consistit, rationis est, non rei. Eadem ratione Fortitudo mediocritatem præscripto rationis in timoribus & audaciis constitutam eligit. Hinc est, vt fortis quis sit fugiendo aliquando, quia fugit iuxta rationis præscriptum: alius verò sit timidus, quia non fugit sicut oportet. Item in aggrediendo pericula vnus est audax, quia aggreditur quidem, ac tempore tamen, quo non deberet, alius verò est fortis, quia aggreditur, vt debet. Ergo Fortitudo consistit in quadam mediocritate rationis, non rei, ac ideo variatur pro varietate personæ, loci, temporis, & rei. At verò Iustitia consistit non quidem in medio rationis, sed rei: nam si debes, (verbi gratia.) Titio decem aureos, iustus non es, nisi totidem ei reddas quot debes, nimirum decem aureos, qui semper, & vbique sunt medium inter id, quod plus est, & id quod minus. Hoc idem sensisse videtur Aristoteles *lib. 1. Ethicor. cap. 6. 7. & 8.* Sed Bundanus *lib. 1. Ethicor. quest. 13.* contra S. Thomam docet, omnem virtutem moralem, etiam Iustitiam versari circa mediocritatem rationis. Primò, quia Aristoteles *lib. 2. Ethicor. cap. 6.* dixit, virtutem esse habitum ad eligendam mediocritatem, prout sapiens determinavit. Secundò, omnis virtus motus eligit bonum sicut oportet, ergo consistit in mediocritate rationis. Tertio, quia si cum debeas decem nummos, totidem solvas, sed animo depravato, tamen si par reddas, non tamen iuste agis, quia non solus vt recta ratio dicitur. Quarto, quia Iustitia distributiva, vt vocant, ponderat media personarum, cum bona communia distribuit: & commutativa Iustitia

non considerat commercia sint voluntaria, aut involuntaria. Quintò, in puniendis delictis semper habetur ratio eius qui delinquit, & eius in quem est delictum. Item in resarcendis in iuris, & damnis, spectatur quis læserit, aut offenderit, quis item verbo offensus, vel læsus; & quo modo occulte an manifestè. An ex certa scientia, an potius ex inscientia. Sextò, quia in ipsis emptionibus, & venditionibus iusta precia variantur ratione emptorum, & venditorum, si nimirum plures, paucioresve sint, & vni quia amico, minoris venditur res, alteri verò pluri.

Ceterum sententia B. Thomæ est verissima: quia Iustitiæ solum est, vt tantum reddas quantum debes: & tantum punias quantum meretur, & tantum præmium reddas, quantum meretur is, cui præmium conferitur. At verò Fortitudo, & Temperantia non sic se habent: alioqui enim, & vbique esset eadem mediocritas, quæ tamen reuera non est.

Quartò quaeritur, An Iustitia ceteris virtutibus motus præstet dignitatem? S. Thomas *2. 2. quest. 8. artic. 2.* docet Iustitiam esse virtutem, quæ ad mores pertinet, omnium præstantissima. Non comparat S. Thomas Iustitiam cum virtutibus, quæ Theologicæ nominantur, quoniam hæc sunt longè nobiliores, & præstantiores, quia circa obiectum nobilitatissimum, nempe Deum versantur. Nec præfert Iustitiam virtutibus rationis, quales sunt Sapientia, & Prudentia: quia prudentia quamvis sit virtus motus, est tamen dux, & magistra, moderatrix, præceptrixque aliarum virtutum moralium. Et Sapientia, est rerum diuinarum cognitio: & reliquæ disciplinae circa verum versantur, ac ratio veri, quia est simplicior, & purior ratione boni est nobilior. Solum igitur confert Sanctus Doctor Iustitiam cum Fortitudine, & Temperantia, & his dicit esse digniorem. Primò, quia Iustitia est in voluntate, Fortitudo verò, & Temperantia in appetitu sensus, qui est longè inferior facultas quam voluntas. Secundò, quia Iustitia est cuique tribuere quod suum est: Fortitudinis verò, & Temperantiae bonum, est proprium nostrum: sed diuini est aliorum bonis, & commodis consulere, quam nostris. Tertio, quia Iustitiæ bonum est difficilius, & virtus in arduo, & difficili consistit: & magis propensius sumus ad bonum nostrum, quam ad bonum alienum. Quarto, magis Republicæ necessarium est Iustitiæ, quam Fortitudinis, & Temperantiae bonum: neque enim vlla societas hominum sine Iustitia, salua consistere potest. Opus Iustitiæ est semper, & vbique necessarium: nam in omni tempore, in omni loco, in omni ætate, & omni etiam iure, Iustitia indiget. Quintò, Iustitiæ officio omnis hominum ordo, pax, & tranquillitas conseruatur, dum suum cuique ius redditur. Bundanus *lib. 1. Ethicor. qu. 6.* contra S. Thomam censet, Temperantiam, & Fortitudinem Iustitiæ dignitati præferri, quia natura, inquit, & charitas, quemlibet dirigunt ad prospiciendum potius sibi, quam alii. Deinde quia Temperantia est anima iuxta, & corpori vtilissima, vt cibo, & potu vitam commodè sustentemus. Tertio, quia Fortitudinis est, pro patria, pro parentibus, pro amicis, pro Principe, pro legibus, fide, & religione fortiter pugnare, & pro ea mortem oppetere: quæ protectio sunt opera præstantissima. Adhuc, Fortitudo versatur circa mortis pericula, & magna vitæ discrimina. Temperantia itidem moderatur, & cohibet delectationes, gustus, & tactus: hæc autem omnia opera quis neget esse difficiliora, quam suum vnicuique ius reddere? Postremò, quia qui in Fortitudine excelluerunt, præteruntur viris insigni iustitiâ præditis, veluti Duces, & Imperatores, & alij bellicæ virtute conspicui.

Quicquid dicat Bundanus, dubitari non potest, quin Iustitia sit Fortitudine, & Temperantiâ, excellentior, & dignior, si absolute & simpliciter quatuor spectentur, quibus vna virtus per se, & non ex accidenti, alij dignitate præfertur: nimirum vis, & facultas animæ, in qua virtutes sedem habent: Res obiecta, siue materia subiecta virtuti: Opus & officium: Denique difficultas operis. In his quatuor Iustitia vincit, & superat, & Temperantiam dignitate, absolute quidem & per se: ex accidenti au-

tem Fortitudo, & Temperantia aliquid habent eximium, quo Iustitiæ præcellunt: & hoc tantum Buridani argumenta conuincunt.

De partibus Iustitiæ subiectis.

C A P. X.

Primo queritur, Quomodo Iustitia diuidatur in Iustitiam legalem, & generalem, & specialem. S. Thomas 2. 2. q. 58. art. 5. 6. & 7. Iustitiam legalem dicit esse specie distinctam à speciali, quia officio, fine, & obiecto distinguitur. Iustitia enim legalis, primò & per se circa bonum commune versatur: specialis verò proximè, & per se, circa bonum priuatum, quod cuique debetur. Iustitia itidem legalis spectat, & curat, vt bonum commune seruetur, Iustitia verò specialis, vt priuatum.

Dices, cur Iustitia legalis dicatur generalis, si specialis est, & specie ab altera Iustitia differt? Respondeo cum S. Thomas, dici generalem, non communitate generis, quasi sit genus habens sub se ceteras virtutes, sed communitate causæ, eò quòd tanquam causa superior, singulas virtutes impellat, & moueat. Quemadmodum enim charitas est quædam virtus peculiaris, at communitate causæ dici potest generalis, quia imperat ceteris: sic Iustitia legalis, quia eius est bono communi prospicere, imperat ceteris virtutibus, vt sua opera præsentent.

Buridanus lib. 5. Ethicor. qu. 4. & 5. censet, Iustitiam legalem non esse peculiarem aliquam virtutem, sed omnes aggregatione quadam virtutes: sicut Mundus non est res aliqua certa Mundi, sed omnes res simul ipsius Mundi. Et ideo Iustitia, inquit, legalis à ceteris virtutibus specie non differt, sed tanquam totum à partibus. Id probat, quia cuiusque virtutis est, completere suum opus etiam gratia boni communis. Veluti fortitudinis est fortiter pugnare etiam, vt bonum commune seruetur: quia pars quæque natura ipsa se se periculis obicit, ne totum intereat. Deinde quia Aristoteles 5. Ethicor. cap. 1. & 2. aperitis verbis negat, Iustitiam legalem esse partem aliquam virtutis, sed totam virtutem.

Profectò S. Thomæ sententia est in hac parte verissima: quis enim ambigit, posse quemque fortiter, vel temperanter agere tum gratia fortitudinis, vel temperantiæ, tum etiam causa boni communis, videlicet, vt communi legi pareat, vel, vt tanquam eius cum ceteris ciuibus consentiat? Quis item neget, Principem, quia iustum, sortem, vel temperantem, præcepta dare gratia Iustitiæ, Fortitudinis, & causa itidem communis saluus, vt consulat communi Reipublicæ paci, & bono? Est igitur Iustitia legalis, peculiaris quædam Iustitia, & virtus, quæ circa bonum commune, tanquam materiam peculiarem sibi subiectam versatur. Nullius enim peculiaris virtutis est in bonum commune ferri, sed in peculiare tantummodo bonum sibi obiectum, atque propositum. Iustitia verò legalis est, vt fortis, vel temperans fortiter pugnet, vel temperanter agat, propter bonum Reipublicæ commune. Sicut enim hoc, quod est fortiter agere, est quoddam bonum, quod sibi Fortitudo vendicat, & in quod sua natura teritur: sic commune Reipublicæ bonum, est commune quoddam bonum, quod sumptis sibi Iustitia legalis, & quod respicit, & curat, vt Reipublica seruetur incolumis.

Secundo queritur, Quo modo Iustitia specialis diuidatur in ea, quam distributiuam, & in eam, quam commutatiuam appellant? S. Thomas 2. 2. q. 61. Philosophum secutus lib. 5. Ethicor. cap. 3. docet, Iustitiam distributiuam versari in distribuendis præmiis, muneribus, dignitatibus, officiis, beneficiis, & ceteris communibus bonis, ex quo etiam fit, vt Iustitiæ distributiue sit imponere tributa, census, pensiones, & alia onera singulis ciuibus: Iustitiæ verò commutatiuæ, restituere quod cuique debetur, restituere damnum illatum, & c. pensare factam iniuriam, soluere rei emptæ pretium, vel rei conductæ mercedem.

Tertio queritur, An sit distributiuæ Iustitiæ, in beneficiis siue officiis, & meritis remunerandis? S. Thomas in 2. 2. qu. 61. art. 4. ad 1. dicit, esse quidem Iustitiam commutatiuam, sed dubitari non potest, quin habeat modum quandam, & rationem Iustitiæ distributiue. Idem tradit 2. 2. qu. 108. art. 1. ad 1. & id ratione satis probabili concluditur: Quia in officiis remunerandis, redditur his qui laborauerunt, debitum stipendium, & merces laboris: at cum merces soluitur ratione operæ, quæ quis laborauit, est actio Iustitiæ commutatiuæ: is enim qui laborat, suam operam locat certâ mercede, & is qui soluit stipendium laboris, conducit iustâ mercede operarium. Verum quia plures sunt qui laborant, & in laborando pares non sunt, eò quòd eorum vnus plus operæ, & laboris impendit, quàm alius, sit ex accidenti, vt in soluenda mercede laboris videatur esse quidem Iustitia distributiua, dum maior, aut minus, stipendium redditur plus minusve laboranti. Et dum tanta merces cuique soluitur, quantum laborauit. Talem enim modum, & rationem tenet, & seruat distributiua Iustitia, cum iura, commoda, & bona communia diuidit in multos, & cuique dat tantum, quantum meretur: Idem sentit Durandus in 1. dist. 27. q. 2. & in 4. dist. 46. q. 1.

Ceterum Caietanus in 2. 2. qu. 61. art. 4. ad 1. censet in huiusmodi remuneratione officiorum, & meritorum esse Iustitiam distributiua, non autem commutatiua, quia singulis redditur maior, minorve merces, pro maiori, minorve labore. At vbicumque habetur ratio meritorum, ita vt iuxta plura, pauciorve merita, præmium conferatur, ibi hæc Iustitia distributiua locum habet. Sic etiam Sotus lib. 3. de Iustitia, qu. 5. artic. 4. ad 1. cuius argumentum est, quia S. Thomas prima par. qu. 21. art. 1. & in 4. dist. 46. qu. 7. art. 1. docet, inter nos, & Deum non esse Iustitiam commutatiua, sed solum distributiua, quia nobis tantum reddit, quantum meremur: immo singulis rebus bona dat, pro vt earum naturis conueniens est.

Prima opinio magis ad veritatem accedit: quia reuera merces respondet labori, ita vt maioris minorisve laboris maior minusve stipendium reddatur. Nec huic obstat quod S. Thomas ait, inter Deum & nos, non esse Iustitiam commutatiua: Loquitur enim ille de ea, quæ absolute & simpliciter est Iustitia commutatiua, quia Deo reddere æquale non possumus; nec ei aliquid damus, quod ita sit nostrum, vt non sit ipsius. Nihil itidem ei dare possumus, quod incipiat esse suum, & antea non fuerit: quæ omnia per se Iustitia requirit. Et cum asserit S. Thomas, inter Deum & nos reperiri distributiua Iustitiam, significat, non quidem esse simpliciter Iustitiam, quæ nullam diuinam gratiam sequatur: sed esse iustitiam quia promittit Deus se præmiis daturum cuique ex gratia diuina laboranti: & maior, aut minus præmij redditurum, prout quisque plus minusve ex charitate laborauerit. Ceterum nemo salutariter & fructuosè laborat, nisi Deus ipse prius dederit quo laboret.

Quarto queritur, An sit Iustitia commutatiua, cum delicta peenis debitis puniuntur? Respondeo Sanctus Thomas 2. 2. qu. 61. art. 4. ad 1. & qu. 108. art. 2. ad 1. commutatiua esse Iustitiam: sed nihilominus eiusmodi Iustitia habet etiam quandam modum, & rationem distributiua, quia peenæ quantitas respondet quantitati delicti. Nam quemadmodum cum soluitur merces ratione laboris, & operæ, respondet quantitas mercedis quantitati laboris, ita cum peccata & scelera peccantur, quisque plus minusve peenæ luit, quatenus grauius leuiusve deliquit. Ita vt permissio peenæ, peccati actioni respondeat. Idem Durandus & Sotus locis superioribus quæstione productis tradiderunt. Caietanus autem in eo loco, quem superius allegauimus, sentit, in peccatis peena debita vindicandis, distributiua Iustitiam seruari, non commutatiua, quia quisque (ait) plus minusve punitur, vt plus minusve peccauerit.

Sed enim dubitandum non est, esse Iustitiam commutatiua, cum peccatis peenæ debite sumuntur; quia v